

2) вдосконалення анкети щодо оцінювання задоволеності інформаційного забезпечення науковців НАПН України (зумовлено відмовою абонентів від талонів зворотного зв'язку);

3) наявність у штаті бібліотеки компетентних фахівців-бібліографів, здатних до здійснення бібліографічної діяльності з врахуванням стрімкого зростання та розповсюдження інформації за допомогою новітніх технологій.

## **УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО КАТАЛОГУ НБУВ**

*Галицька С. В.*

*Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського (м. Київ)*

Ефективність використання інформаційного потенціалу бібліотеки значною мірою залежить від якісного рівня лінгвістичного забезпечення автоматизованої пошукової системи, яка надає користувачу можливість інтелектуального доступу до документних масивів. Це вимагає постійного розвитку і удосконалення інформаційно-пошукових мов, зокрема, їх методичного апарата.

Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського (НБУВ) продовжує роботу з розробки бази даних «Скорочений варіант Рубрикатора НБУВ для наукової бібліотеки» – ефективного засобу навігації в масивах інформаційних ресурсів, зокрема, для багатоаспектного тематичного пошуку за допомогою класифікаційної ієрархії, алфавітно-предметного покажчика (АПП) тощо, а також за індексами Універсальної десяткової класифікації (УДК), що відповідають змістовому наповненню рубрики.

Внесенням індексів УДК до рубрик і термінів АПП Рубрикатора НБУВ забезпечується взаємозв'язок між різними класифікаційними системами, важливий для сучасної практики бібліографічної та науково-інформаційної діяльності.

Фахівці відділу наукового опрацювання документів НБУВ застосовують УДК під час систематизації статей для збірників наукових праць НБУВ, «Бібліотечного вісника» тощо, використовують індекси УДК, надані друкованим виданням і статтям реферативного журналу «Джерело», для прийняття і контролю правильності класифікаційного рішення у складних випадках систематизації, користуються таблицями УДК у процесі розробки та удосконалення розділів Рубрикатора НБУВ для відкриття нових рубрик у зв'язку з появою нових наукових відкриттів, тем, технологій, для віднайдення в основному класифікаційному ряді місця для нового поняття тощо.

Визначення взаємозв'язку між різними штучними інформаційно-пошуковими мовами, які є неузгодженими між собою системами тематичного опису знань, тобто знаходження еквівалентності або значного співпадіння змісту певних рубрик, є результатом інтелектуального аналізу відповідності

змістового наповнення рубрик.

Варто зазначити, що Книжкова палата України підготувала і видала 2010 р. таблицю відповідності скорочених варіантів УДК і ББК, яка містить понад 800 основних класифікаційних рубрик УДК і ББК. Таблиця слугує для пошуку методичних рішень у виборі класифікаційних індексів УДК і ББК, допомагає визначити правильний індекс для точного відображення теми (поняття) як в УДК, так і у ББК. Але для наукової бібліотеки обсягу цієї таблиці недостатньо.

Визначення змістової відповідності між рубриками Рубрикатора НБУВ і УДК є актуальним з точки зору адаптації інформаційно-пошукової мови бібліотеки до міжнародних вимог. Тому індекси УДК, наведені в рубриці, формуються не за формальним принципом, а є повноцінним компонентом її методичного апарату.

Детальний аналіз змістового наповнення кожної рубрики розділів скороченого варіанта Рубрикатора НБУВ дозволяє виявити дрібніші розбіжності зі структурою УДК. Результат цього аналізу фіксується за допомогою індексування термінів АПП за УДК. Таким чином встановлюються змістові зв'язки повної або часткової відповідності між рубриками різних класифікаційних схем, встановлюється співвідношення структур класифікації на понятійному рівні з урахуванням аспектів розглядання тем, предметів, явищ.

Для занесення індексів УДК у бази даних відкрито спеціальні поля. Зрозуміло, що індекси УДК, які відповідають термінам АПП, тобто конкретним поняттям, є детальнішими порівняно з індексом (або індексами) УДК, визначеним для рубрики загалом.

Наприклад, рубрика «П040 Добрива», якій відповідає рубрика УДК «631.8 Добрива. Внесення добрив у ґрунт (удобрення). Стимулювання росту рослин. Ростові речовини. Рослинні стимулятори», охоплює 16 термінів АПП. Для кожного з них зазначено відповідну рубрику (рубрики) УДК:

***Бактеріальні добрива — 631.86 Органічні та біологічні добрива. Добрива в цілому***

***Вапнування ґрунтів — 631.821 Вапно. Крейда. Гіпс***

***Гіпсування ґрунтів — 631.821 Вапно. Крейда. Гіпс***

***Зберігання добрив — 631.812 Виробництво, приготування, зберігання добрив. Структура та форма добрив***

***Норми внесення добрив — 631.816.1 Дози. Норма внесення***

Для терміна «Сівозміни – система удобрення» внесено дві рубрики УДК:

***631.582 Сівозміни. Ротація культур***

***631.816 Внесення добрив***

Комплекс індексів, введених до певної рубрики скороченого варіанта Рубрикатора НБУВ, є засобом розкриття її наукового змісту, тематичного охоплення за допомогою Універсальної десятикової класифікації. Використання різних класифікаційних систем створює додаткові умови для реалізації ефективного тематичного пошуку в електронному каталозі бібліотеки.

Використання індексів УДК як пошукових елементів підвищує

технологічний рівень комплексного пошукового апарата електронного каталогу наукової бібліотеки, який поєднує різноманітні лінгвістичні засоби багатоаспектного інтелектуального пошуку.

## ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ ВИДАВНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ

*Горбенко Н.А.*

*Державна науково-педагогічна бібліотека України  
імені В.О. Сухомлинського (м. Київ)*

Одним зі шляхів подолання перешкод у напрямку активізації видавничої діяльності (ВД) в бібліотеках України є використання інформаційно-комп'ютерних технологій, що дозволяє продукування електронних видань (ЕВ).

Основні організаційно-правові засади ЕВ у нашій державі регламентує Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [5]. Нормативні підвалини ЕВ закладено в ДСТУ 7157:2010 «Інформація та документація. Видання електронні. Основні види та вихідні відомості» [1]. У ньому ЕВ визначено як «електронний документ, який пройшов редакційно-видавниче опрацювання, має вихідні відомості та призначений для розповсюдження в незмінному вигляді» [1, с. 2].

ЕВ відрізняються від друкованих видань цілою низкою ознак, передусім пов'язаних з використанням комп'ютерної техніки і програмного забезпечення, необхідного для підготовки та читання таких документів [2]. Проте основні елементи традиційних видань входять до складу і структури ЕВ. Це стосується й ідентифікаційних ознак видань, що для друкованих текстових видань представлені ISBN та ISSN. Для ЕВ ідентифікаційні ознаки визначаються Міжнародним стандартним кодом тексту ISTC (International Standard Text Code).

ISTC «забезпечує однозначну ідентифікацію літературних творів (або їхніх частин) в інформаційних системах, дає змогу встановити правовласника та зону легітимної дії авторських прав і на міжнародному рівні спрощує обмін інформацією щодо творів між всіма учасниками книжкового ринку» [3, с. 50]

Однією з новітніх технологій, яка сприяє прискоренню створення ЕВ є технологія OJS (Open Journal System) – електронні відкриті журнальні системи. Вона дозволяє провадити «організацію й управління повним циклом видавничого процесу від завантаження рукопису на сайт, рецензування, літературного редагування до його публікації, збереження, поширення та індексації» [4].

Варто зауважити, що OJS не єдине програмне забезпечення, що дозволяє публікацію електронних наукових журналів. Однак, фахівці рекомендують зазначену систему як «найбільш доцільну», визначаючи низку переваг: вільне програмне забезпечення; мінімальні системні вимоги; спрощений процес установки; управління та налаштування через веб-інтерфейс; детально